

Марија Драшкић • Стеван Лилић

ОСНОВИ ПРАВА

за II разред правно-пословне школе

ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ
БЕОГРАД

Рецензенти

др Боривоје Шундерић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Београду
Драгица Клипа, професор Правне и биротехничке школе „9. мај“ у Београду
Анита Малешевић, професор Правне и биротехничке школе „Димитрије Давидовић“ у Земуну

Уредник

МИРЈАНА МИСАИЛОВИЋ

Одговорни уредник

ТАТЈАНА КОСТИЋ

Главни уредник

ДРАГОЉУБ КОЈЧИЋ

За издавача

ДРАГОЉУБ КОЈЧИЋ, директор

Министар просвете и спорта Републике Србије решењем број 650-01-01049/2006-06 од 10. 09. 2006. године одобрио је овај уџбеник за издавање и употребу у II разреду правне и биротехничке школе.

CIP - Каталогизација у публикацији -
Народна библиотека Србије, Београд

37.016:34(075.3)

ДРАШКИЋ, Марија

Основи права : за II разред правно-пословне школе /
Марија Драшкић, Стеван Лилић. - 3. изд. - Београд : Завод
за уџбенике, 2015 (Нови Сад : Сајнос). - 143 стр. ; 24 cm

Тираж 1.000. - Библиографија уз свако поглавље.

ISBN 978-86-17-19141-0

1. Лилић, Стеван [аутор]

COBISS.SR-ID 216976140

© ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ (2006–2015)

Ово дело не сме се умножавати, фотокопирати и на било који начин репродуковати, ни у целини, ни у деловима, без писменог одобрења издавача.

ПРЕДГОВОР

Полазећи од важећег наставног плана и програма за *Основи њрава за II разред њравно-ѡсловне школе* и имајући у виду неопходно прилагођавање материје које је било нужно услед значајних промена у правном и друштвеном животу, у овом измењеном и допуњеном издању *Основа њрава* аутори су, полазећи од промена у одговарајућим правним областима извршили неопходне адаптације и измене и допуне градива. Значајне измене у појединим правним областима извршене су у претходном издању *Основи права*. Материју која се односи на правни систем, уставно право, управно право и кривично право, обрадио је С. Лилић, док је материју која се односи на грађанско право, породично право и међународно право, обрадила М. Драшкић. У овом издању у области кривичног и управног права извршене су одговарајуће измене и допуне како би се материја ускладила са актуелним токовима у законодавству и новинама у стручној литератури. Прерађена су и контролна питања и задаци како би ученицима била пружена квалитетнија педагошка усмерења, а материја учињена доступнијом. Уз асистенцију наставника и правилним извођењем наставе и вежби, стручно-педагошки циљ овог предмета може се у потпуности остварити.

Београд, мај 2015.

Ауѡори

САДРЖАЈ

Предговор	8
I. ПРАВНИ СИСТЕМ	9
1. ПОЈАМ, ВРСТЕ И ЕЛЕМЕНТИ ПРАВНОГ СИСТЕМА	9
1.1. Појам правног система	9
1.2. Врсте правних система	10
1.3. Елементи правног система	12
2. ПРИНЦИПИ ПРАВНОГ СИСТЕМА	16
2.1. Потпуност	16
2.2. Уставност	17
2.3. Законитост	17
3. ПРАВНИ СИСТЕМ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	18
3.1. Развој правног система Републике Србије	18
3.2. Основна обележја правног система Републике Србије	19
4. РАЗВОЈ ПРАВНОГ СИСТЕМА	21
II. УСТАВНО ПРАВО	22
1. НАСТАНАК И РАЗВОЈ УСТАВНОСТИ	22
1.1. Појам устава	22
1.2. Порекло устава	24
1.3. Класификација устава	26
1.3.1. Крути и мекани уставни	26
1.3.2. Писани и неписани уставни	27
1.3.3. Кодификовани и некодификовани уставни	27
1.3.4. Октроисани уставни, уставни-пактови и народни уставни	27
2. УСТАВНОСТ И УСТАВИ КОД НАС	28
2.1. Уставност у Србији до Првог светског рата	28
2.2. Уставност у Југославији	29
2.3. Независна Србија	30
3. ПРЕДМЕТ И ИЗВОРИ УСТАВНОГ ПРАВА	31
3.1. Предмет уставног права	31
3.2. Извори уставног права	31
4. ОСНОВНА НАЧЕЛА УСТАВНОГ ПРАВА	32
5. УСТАВ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	35

III. УПРАВНО ПРАВО	51
1. ПРЕДМЕТ УПРАВНОГ ПРАВА	51
1.1. Ужа концепција предмета управног права	52
1.2. Шира концепција предмета управног права	52
2. УПРАВНО ПРАВО КАО ГРАНА ПРАВНОГ СИСТЕМА	53
3. УПОРЕДНО УПРАВНО ПРАВО	54
3.1. Европско-континентални систем управног права	54
3.2. Англоамерички систем управног права	55
3.3. Међународно (европско) управно право	56
4. НАУКА УПРАВНОГ ПРАВА	56
4.1. Опште напомене	56
4.2. Настанак и развој науке управног права	57
4.3. Наука управног права у Србији	58
4.4. Савремене тенденције развоја науке управног права	59
5. ОСНОВНИ ИНСТИТУТИ УПРАВНОГ ПРАВА	60
6. ИЗВОРИ УПРАВНОГ ПРАВА	62
7. УЛОГА И ЗНАЧАЈ УПРАВНОГ ПРАВА	63
IV. ГРАЂАНСКО ПРАВО	66
1. ПОЈАМ И ИСТОРИЈАТ ГРАЂАНСКОГ ПРАВА	66
1.1. Појам грађанског права	66
1.2. Историјат грађанског права	68
2. ВРСТЕ ГРАЂАНСКИХ ПРАВА	69
2.1. Имовинска и неимовинска права	69
2.2. Преносива и непреносива права	70
2.3. Апсолутна и релативна права	70
3. АПСОЛУТНА ПРАВА	71
3.1. Стварна права	71
3.1.1. Право својине	73
3.1.2. Државина	74
3.1.3. Службености	74
3.1.4. Заложно право	75
3.1.5. Право закупа	76
3.1.6. Право прече куповине	76
3.2. Лична права	76
3.3. Право интелектуалне својине	77

4. РЕЛАТИВНА (ОБЛИГАЦИОНА) ПРАВА	78
4.1. Предмет и садржина облигације	79
4.2. Извори облигација	79
4.2.1. Правни послови	80
4.2.2. Проузроковање штете	81
4.2.3. Остали извори облигација	82
4.3. Извршење облигација	83
4.4. Престанак облигација	84
4.5. Врсте облигационих односа	85
4.5.1. Једнострано обавезни и двострано обавезни облигациони односи ..	85
4.5.2. Теретни и добротини облигациони односи	85
4.5.3. Новчани и новчани облигациони односи	85
4.5.4. Облигациони односи са тренутним и трајним извршењем	86
5. ИМОВИНА	86
6. ПРАВНИ ПРОМЕТ	87
V. ПОРОДИЧНО ПРАВО	90
1. ПОЈАМ И САДРЖИНА ПОРОДИЧНОГ ПРАВА	90
2. БРАЧНО ПРАВО	91
2.1. Брак	91
2.1.1. Склапање брака	92
2.1.2. Дејства брака	94
2.1.3. Престанак брака	96
2.2. Ванбрачна заједница	96
3. РОДИТЕЉСКО ПРАВО	97
3.1. Породични статус детета	97
3.1.1. Материнство	97
3.1.2. Очинство	97
3.1.3. Материнство и очинство у случају зачећа уз биомедицинску помоћ	98
3.2. Усвојење	98
3.3. Права детета	99
3.4. Родитељско право	99
3.4.1. Садржина родитељског права	101
3.4.2. Вршење родитељског права	102
3.4.3. Лишење родитељског права	102
4. СТАРАТЕЉСКО ПРАВО	102
4.1. Хранитељство	102
4.2. Старатељство	103
5. ЗАШТИТА ОД НАСИЉА У ПОРОДИЦИ	104

VI. КРИВИЧНО ПРАВО	106
1. ПОЈАМ, ПРЕДМЕТ И ПОДЕЛА КРИВИЧНОГ ПРАВА	106
1.1. Појам и предмет кривичног права	106
1.2. Подела кривичног права	107
1.2.1. Општи и посебни део кривичног права	107
1.2.2. Кривично материјално и кривично процесно право	111
2. КРИВИЧНО ДЕЛО	112
2.1. Појам и елементи кривичног дела	112
2.2. Радња и последица извршења кривичног дела	113
2.3. Биће кривичног дела	113
2.4. Покушај	114
3. КРИВИЦА	114
3.1. Појам кривице	114
3.2. Урачунљивост	115
3.3. Кривица	115
3.3.1. Умишљај	115
3.3.2. Нехат	116
4. ИСКЉУЧЕЊЕ ПОСТОЈАЊА КРИВИЧНОГ ДЕЛА	116
4.1. Неурачунљивост	117
4.2. Нужна одбрана	117
4.3. Крајња нужда	117
5. САУЧЕСНИШТВО	118
6. КРИВИЧНЕ САНКЦИЈЕ	119
6.1. Појам и врсте кривичних санкција	119
6.2. Казне	120
6.3. Одмеравање казне	121
6.4. Мере упозорења	122
6.5. Мере безбедности	123
6.6. Кривичне санкције према малолетницима	123
7. РЕХАБИЛИТАЦИЈА, ПРЕСТАНАК ПРАВНИХ ПОСЛЕДИЦА ОСУДЕ, КАЗНЕНА ЕВИДЕНЦИЈА	124
8. АМНЕСТИЈА И ПОМИЛОВАЊЕ	125
VII. МЕЂУНАРОДНО ЈАВНО ПРАВО	127
1. ПОЈАМ	127
2. СУБЈЕКТИ МЕЂУНАРОДНОГ ЈАВНОГ ПРАВА	127
2.1. Држава	127
2.2. Међународне организације	128

3. ИЗВОРИ МЕЂУНАРОДНОГ ЈАВНОГ ПРАВА	129
4. САНКЦИЈЕ У МЕЂУНАРОДНОМ ЈАВНОМ ПРАВУ	130
5. МЕЂУНАРОДНО ПРАВО ЉУДСКИХ ПРАВА	132
VIII. МЕЂУНАРОДНО ПРИВРЕДНО ПРАВО	135
1. ПОЈАМ МЕЂУНАРОДНОГ ПРИВРЕДНОГ ПРАВА	135
2. ПРЕДМЕТ МЕЂУНАРОДНОГ ПРИВРЕДНОГ ПРАВА	136
3. ИЗВОРИ МЕЂУНАРОДНОГ ПРИВРЕДНОГ ПРАВА	136
3.1. Уговори	136
3.2. Међународни обичаји	137
3.3. Пракса арбитражних судова	137
3.4. Унутрашње законодавство	138
4. СУБЈЕКТИ МЕЂУНАРОДНОГ ПРИВРЕДНОГ ПРАВА	138
4.1. Држава	138
4.2. Међународне организације	138
4.3. Привредне организације	138
IX. МЕЂУНАРОДНО ПРИВАТНО ПРАВО	140
1. ПОЈАМ МЕЂУНАРОДНОГ ПРИВАТНОГ ПРАВА	140
2. САДРЖИНА МЕЂУНАРОДНОГ ПРИВАТНОГ ПРАВА	141
2.1. Правила о међународној надлежности	141
2.2. Правила о решавању сукоба (колизије) закона	142
2.3. Правила о правима странаца	142

МАРИЈА ДРАШКИЋ и СТЕВАН ЛИЛИЋ

ОСНОВИ ПРАВА

за II разред правно-пословне школе

Треће издање, 2015. година

Издавач

ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ,
Београд, Обилићев венац 5
www.zavod.co.rs

Ликовни уредник

АИДА СПАСИЋ

Лектор

ДУШИЦА ТРИФУНОВИЋ

Коректори

ТАТЈАНА ЗОРИЋ
РУЖИЦА ЈОВАНОВИЋ

Графички уредник

АЛЕКСАНДАР РАДОВАНОВИЋ

Обим: 9 штампарских табака

Формат: 17 × 24 cm

Тираж: 1000 примерака

Рукопис предат у штампу августа 2015. године.

Штампање завршено августа 2015. године.

Штампа Сајнос, Нови Сад